

ЩЕ П'ЯТЬ ТИСЯЧ ГЕКТАРІВ БУКОВИХ ПРАЛІСІВ ЗАКАРПАТТЯ ПЕРЕДАЄТЬСЯ ДО СКЛАДУ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Цими днями Президент України Володимир Зеленський, підписав Указ «Про зміну меж території Карпатського біосферного заповідника», яким з метою збереження у природному стані типових природних комплексів біосфери, здійснення фонових екологічних моніторингу, вивчення стану та змін довкілля під дією антропогенних факторів, передається в установленому порядку, до його складу, в постійне користування 17.9 тисяч гектарів пралісів та старовікових й окремих ділянок господарських лісів, в межах Тячівського, Рахівського та Хустського районів Закарпатської області.

8381.6 гектарів вилучаються і надаються в постійне користування Карпатському біосферному заповіднику із Мокрянського та Брустурянського лісомисливських господарств, а також 9532 гектари із Хустського, Брустурянського, Рахівського та Великобичківського лісових дослідних й лісомисливських господарств, які відповідно до Указів Президента України від 1993 та 1997 років, уже перебували у складі біосферного заповідника без вилучення у згаданих господарств.

І таким чином, загальна площа заповідника збільшується на 8381.6 гектарів. А загалом із часу його створення (1968 р.), це уже шостий етап розширення, в результаті яких, його площа збільшилась із 12.6 до 66.4 тисяч гектарів і зараз біосферний заповідник репрезентує все ландшафтне й біологічне різноманіття Українських Карпат, від передгір'я до субальпійської та альпійської зон.

Історія цього, як і попередніх розширень була не простою. І почалась вона п'ятнадцять років тому назад, коли у рамках реалізації українсько-голландського екологічного проекту, науковцями Карпатського біосферного заповідника, проведено інвентаризацію пралісів Закарпаття та випущено у світ, на українській та англійських мовах, монографію під загальною редакцією Федора Гамора та керівника проектів Голландського королівського товариства охорони природи Петера Фейна монографію: «Праліси Закарпаття: інвентаризація та менеджмент».

На підставі цих досліджень тоді встановлено, що на Закарпатті, близько десяти відсотків від його лісом вкритої площі, становлять праліси (61190 га), переважно букові. Причому, виявилось, що найбільші їх ділянки зосереджені в межах Тячівського району (понад двадцять дві тисячі гектарів), який у цьому відношенні є справжнім європейським ядром дикої природи.

Але, не зважаючи на вимоги чинного природоохоронного законодавства, значна частина пралісів та природних лісів, належали до категорії експлуатаційних, де велись активні лісозаготівельні роботи, в результаті, яких їх площі почали суттєво скорочуватись. Саме тому, Міністерство екології та природних ресурсів України ще в 2013 році, схвалило наукові обґрунтування та клопотання Карпатського біосферного заповідника про включення великих масивів букових пралісів Мокрянського лісомисливського господарства до складу природно-заповідного фонду України.

Проте на місцевому рівні, не зважаючи на вимоги Закону України «Про основні засади (стратегію) екологічної політики України на період до 2020 року», яким передбачалось довести площі природно-заповідного фонду до 15 відсотків від загальної території України, ці ініціативи не підтримувались.

Поворотним моментом в роботі із розширення території Карпатського біосферного заповідника стало проведення 22 серпня 2016 року, на базі Карпатського біосферного заповідника, в угольських букових пралісах, під головуванням Міністра екології та природних ресурсів України Остапа Семерака, за участі керівника Держлісагенства України Христини Юшкевич та керівників Закарпатської облдержадміністрації, Департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, Закарпатського обласного управління лісового та мисливського господарства, директорів лісгосподарських та лісомисливських господарств, міністерської нарада із питань забезпечення виконання чинного природоохоронного законодавства в частині розширення територій природно-заповідного фонду Закарпаття.

На цьому зібранні, зокрема, отримали підтримку аргументація автора цих рядків, щодо розширення території Карпатського біосферного заповідника орієнтовно на 9 тисяч гектарів та включення до його складу, насамперед великих ділянок букових пралісів

масиву Красна в межах Мокрянського лісомисливського господарства.

(<https://zakarpatty.net.ua/.../159901-Na-Zakarpatti-za...>).

А потім на засіданнях, створеної 2 листопада 2016 року, розпорядженням голови Закарпатської ОДА, Робочої групи із зміни меж (розширення) Карпатського біосферного заповідника, під керівництвом заступника голови Закарпатської облдержадміністрації Віктора Микуліна, на наші пропозиції, в результаті дискусій та компромісів, було вирішено погодити передачу до складу Карпатського біосферного заповідника п'ять тисяч гектарів букових пралісів Мокрянського лісомисливського господарства, Груниківське лісництво Брустурянського лісомисливського господарства та території Великобичківського лісомисливського господарства й Рахівського дослідного лісового господарства, які входять до складу Карпатського біосферного заповідника без вилучення у землекористувачів (<https://zakarpatty.net.ua/.../168169-U-Zakarpatskii-ODA...>).

У цьому контексті треба наголосити про важливу роль, у цьому складному процесі, схвалених за мою пропозицією, на Комітетських слуханнях у Верховній Раді України із питань розвитку природно-заповідної справи 18 листопада 2013 року та 4 лютого 2015 року («Зелені Карпати», 2013, ст. 33 (<http://cbr.nature.org.ua/zk/zk2013.pdf>); 2015, ст.13 (<http://cbr.nature.org.ua/zk/zk2015.pdf>); 2018 (спецвипуск, с.94 <http://cbr.nature.org.ua/zk/zk2018s.pdf>)) змін до статті 282 Податкового кодексу України, щодо сплати заповідниками та національними природними парками, за вилучені із господарського використання землі природно-заповідного фонду, земельного податку територіальним громадам.

Це державне рішення, не тільки сприяло проходженню узгоджень Проектів створення та розширення заповідників та національних природних парків, але й докорінним чином змінює ставлення місцевого населення до природоохоронних територій, які стали не тільки все забороняти, а й реально допомагати громадам, без підтримки яких, забезпечити збереження особливо цінних територій дуже складно, у підтримці життєдіяльності та розвитку прилеглих, як правило депресивних сільських територій.

Так, наприклад, Карпатський біосферний заповідник, за останні три роки, сплатив 15 територіальним громадам, за рахунок коштів Державного бюджету України понад сто сім мільйонів гривень. І тому зараз, девіз «Охороняємо природу разом», стає реальністю.

Це особливо важливо, ще й тому, що букові праліси Карпатського біосферного заповідника та деяких інших національних природних парків, входять як єдиний природний об'єкт України, до складу Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

І другим реальним кроком держави, який теж підвищує імідж природоохоронної справи, стало прийняття рішень Президента та уряду України щодо збереження букових пралісів як об'єкту Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та сталого розвитку прилеглих територій. Як результат, зокрема, вдалось відкрити рух суспільно важливого пасажирського потягу за маршрутом «Київ-Рахів» (а зараз, сприяючи розвитку гуцульського регіону, сюди прямують крім двох київських, потяги із Харкова, Одеси, Маріуполя та Миколаєва), заасфальтувати автошляхи, які ведуть до угорсько-широлужанських пралісів тощо. Але на жаль, багато важливих речей для збереження букових пралісів та сталого розвитку прилеглих до них територій, які передбачались цими документами не виконуються. Більше того, в урядових структурах зараз розглядається питання щодо скасування або мінімізації сплати територіальним громадам земельного податку за землі природно-заповідного фонду.

Тому, попри все це, варто би активізувати роботу центральних органів виконавчої влади та обласних державних адміністрацій щодо виконання урядового Плану заходів із збереження букових пралісів та розвитку прилеглих територій й направити відповідні звернення до Кабміну України щодо недопущення скасування сплати громадам цього земельного податку.

Необхідно також, розпочати процес підготовки номінації букових пралісів масиву Красна, для включення його до складу транснаціонального серійного об'єкту Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи».

І на завершення, хочемо із вдячністю згадати тих людей і організацій, які доклали чимало зусиль для підготовки матеріалів цього важливого природоохоронного проекту й підтримували розширення території Карпатського біосферного заповідника.

Це насамперед його наукові співробітники (Ярослав Довганич, Микола Волощук, Мирослав Кабаль, Юрій Беркела, Василь Покин'єчереда, Василь Регуш, Петро Папарига та Геннадій Бочкор), в різні роки керівники та спеціалісти Закарпатської обласної державної адміністрації Віктор Мікулін, Юрій Шпонтан та Дмитро Томенчук, Закарпатського обласного управління лісового та мисливського господарства Валерій Мурга та Ігор Коцур, керівники Тячівської районної державної адміністрації та районної ради Василь Дем'янчук, Василь Каганець, Михайло Данилюк та Михайло Полаженець, директори Мокрянського, Брустурянського, Великобичківського та Рахівського лісгосподарських та мисливських господарств Володимир Куцин, Михайло Бігун, Юрій Сойма та Володимир Приступа, керівники підрозділів та спеціалісти Міністерства захисту довкілля Григорій Парчук, Анастасія Драпалюк та Анна Ковбаснюк а також громадські організації «Рахівекотур», «Карпатсько-Дунайська програма» й українсько-німецький проект «Підтримка природоохоронних територій України».

Федір ГАМОР, доктор біологічних наук, професор, заслужений природоохоронець України, заступник директора КБЗ